

חשיבה מחודשת על קרימינולוגיה: המיקום כמפתח לחקר הפשיעה

מאת פרופ' דייוויד וייסבורד

תופס את תופעת הפשיעה ושיחק תפקיד מרכזי בחשיבה המחודשת שלי על קרימינולוגיה ועל מניעת פשיעה.

בפועל, רוב זמנם של השוטרים הוקדש לכמה רחובות ספציפיים בתוך כל אזור סיוור. מסויר עם השוטרים באזורים שלהם היה ברור לי שהבעיות שעיימן הם התמודדו לא היו מפוזרות באופן שווה ברחבי האזור, אלא היו ממוקדות בכמה רחובות בעייתיים. תובנה זו הובילה אותי למה שכיניתי אז: "עולמות קטנים של פשיעה" – מה שלימים זכה לכינוי "נקודות חמות של פשיעה". מדובר היה ביחידת ניתוח חדשה לקרימינולוגיה ולמניעת פשיעה.

אף על פי שלמיקום היה תפקיד מרכזי בקרימינולוגיה האמריקאית מאז אסכולת שיקגו (The Chicago School) והוא זכה להתעניינות מחודשת של

התעניינות שלי ב"נקודות חמות של פשיעה" (Hot spots of crime) החלה כאשר עמדתי לסיים את לימודי לדוקטורט באוניברסיטת ייל והתחלתי לעבוד כחוקר בכיר ב"מכון ורה" (Vera Institute of Justice) בניו יורק בשנת 1984. תפקידי היה לבצע הערכת תהליך של מיזם מחקר החלוץ (פיילוט) של משטרת ניו יורק בנושא שיטור קהילתי בתחנת המשטרה של המחוז ה-72 בברוקלין. לפי המסורת ארוכת השנים של קרימינולוגיה מבוססת-קהילה ומניעת פשיעה, מטרת התוכנית הייתה לזהות אזורי סיוור בתוך המחוז כדי להעניק להם תשומת לב מיוחדת. כל אחד מתשעת השוטרים הקהילתיים הוקצה לאחד מאזורים אלו. הם הוגדרו "האזורים הבעייתיים" במחוז, ושטחם נע בין 12 ל-30 בלוקים מרובעים. במשך שנה שלמה ליויתי את השוטרים באזורי הסיוור שלהם, בין ארבעה לחמישה ימים בשבוע. מה שלמדתי בברוקלין שינה את האופן שבו אני

העשורים האחרונים הראו מחקר אחר מחקר כי הפשיעה מתרכזת במספר קטן של מקומות בעיר, וכי מוקדי פשיעה אלו אינם מוגבלים לשכונה "בעייתית" אחת אלא מפוזרים ברחבי העיר.^{2,3} עם זאת שני מחקרים שערכתי לפני כ־25 שנים הובילו אותי צעד אחד אל מעבר להצהרה הכללית שהפשיעה נוטה להתרכז ביחידות מיקרו־גאוגרפיות. הם הובילו אותי לשאול אם יש עקיבות בריכוזי הפשיעה, הן בין ערים שונות והן בתוך אותן ערים לאורך זמן.

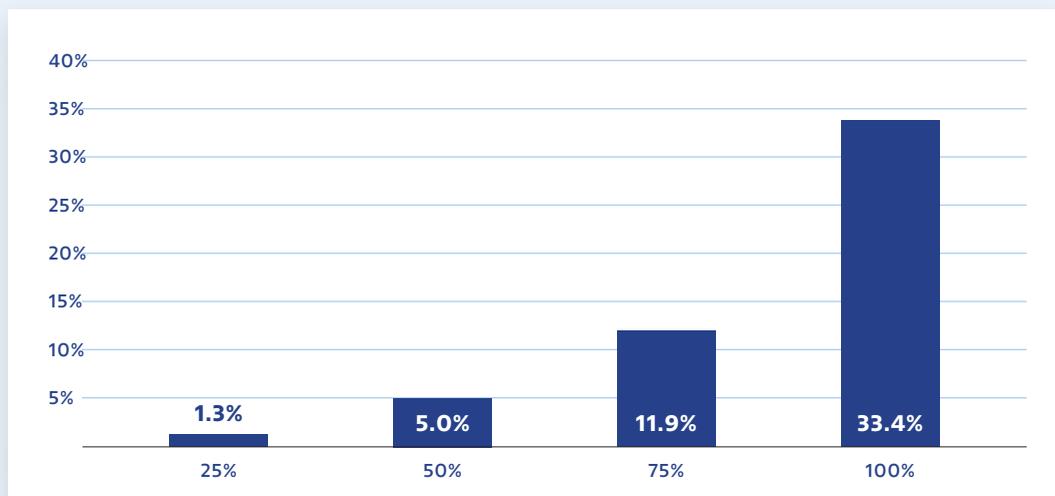
שי עמרם, שהיה אז דוקטורנט באוניברסיטה העברית בירושלים, ואני קיבלנו נתונים ברמה המיקרו־גאוגרפית מתל אביב לפרק זמן של שנה אחת. השתמשנו במדד כללי של אירועי פשיעה וקיבצנו אותם לרמת מקטעי הרחוב (הכוללים את שני צידי הרחוב בין צומת לצומת). שאלנו באיזה שיעור מהרחובות מתרחשים 50% ו־25% מהפשיעה בעיר. כפי שניתן לראות מאיור 1, מחצית מהפשיעה בעיר התרכזה בחמישה אחוזים ממקטעי הרחוב, ואילו רבע מהפשיעה נמצאה באחוז אחד בלבד ממקטעי הרחוב.⁴ כלל הפשיעה הייתה מרוכזת בשליש מהרחובות בעיר.

קרימינולוגים בשנות השמונים של המאה הקודמת, ההתמקדות במקום ברמת המיקרו הייתה רעיון חדשני, ועם הזמן היה לבעל השלכות חשובות על האופן שבו קרימינולוגים מבינים את בעיית הפשיעה.

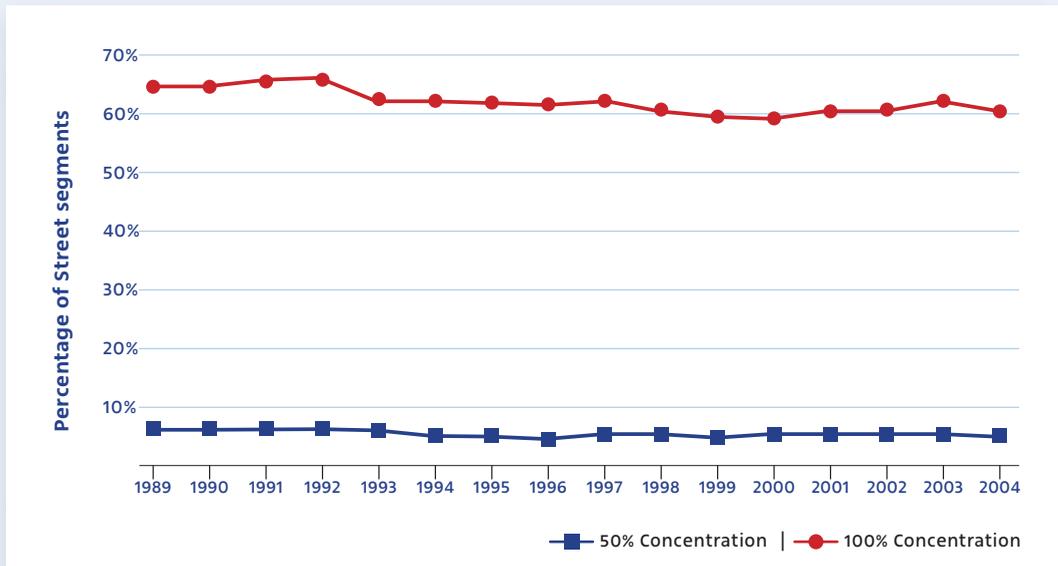
כאמור לעיל, לזמן שביליתי בסיוור רגלי עם השוטרים הקהילתיים הייתה השפעה רבה על האופן שבו תפסתי את יכולתה של המשטרה למנוע פשיעה. בתקופה שקדמה לעבודתי במכון ורה התפרסמו כמה וכמה מחקרים שהטילו ספק ביכולתה של המשטרה להשפיע על שיעורי הפשיעה. אולם ההתנסות שלי במחוז ה־72 הובילה אותי לפקפק בנרטיב המקובל הזה, מאחר שהבחנתי בשיפור משמעותי בנקודות החמות שבהן בילו השוטרים את רוב זמנם.

חוק ריכוזיות הפשיעה

הממצא החשוב ביותר שתומך בחקר נקודות חמות מיקרו־גאוגרפיות הוא מה שכינתי "חוק ריכוזיות הפשיעה במקומות" (the law of crime concentration at places).¹ במהלך שלושת

איור 1. ריכוזיות הפשיעה בתל אביב לפי מקטעי רחוב

איור 2. ריכוזיות הפשיעה בסיאטל שבוושטינגטון לפי מקטעי רחוב, בשנים 1989–2004

(אירועי פשיעה) ובאותו מדד לפשיעה (מדד רחב של אירועי פשיעה). מצאתי שבערים שונות, 50% מהפשיעה התרכזו ב-4.2% עד 6% ממקטעי הרחוב, ואילו 25% מהפשיעה התרכזו בטווח של 0.8% עד 1.6% בלבד ממקטעי הרחוב.

חשוב לציין כי הנקודות החמות לא היו מרוכזות כולן באזור "רע" אחד בעיר. כדרך מסורת התמקדה הקרימינולוגיה במה שכונה "אזורי עבריינות" - שכונות שבהן מתרכזת הפשיעה. עם זאת העבודה שלי העלתה שאפילו באזורי עבריינות אלה, ברוב הרחובות יש מעט פשיעה. ניתן לראות זאת במפה של סיאטל, שבה רחובות שמגמות הפשיעה בהם היו דומות על פני תקופה של 16 שנה זוהו וקובצו לדפוסים דומים תוך כדי שימוש בניתוח נתיבים מבוסס-קבוצה (group-based trajectory analysis). המפה מציגה את האזורים הדרומיים של סיאטל, הנתפסים בדרך כלל כאזורים מוחלשים וכבעלי שיעורי פשיעה גבוהים (איור 3). אולם כפי שניתן לראות במפה, ברוב הרחובות שב"אזורי

לו הייתי בוחן רק את הנתונים הללו, הייתי מסיק כי אנו שוב עדים לריכוזיות הפשיעה בערים ברמה המיקרו-גאוגרפית. אולם במחקר שערכנו באותה תקופה בסיאטל שבוושטינגטון, שבו הצלחנו לקבל נתונים שנפרסו על פני 16 שנים, היו תוצאות דומות ברמה מפתיעה לממצאים מתל אביב.⁵ בכל שנה מהשנים שנבדקו כ-5% ממקטעי הרחוב בסיאטל הפיקו 50% מהפשיעה. ממצא זה מעניין במיוחד בשל העובדה שהייתה ירידה של 25% בסך כל הפשיעה בעיר בתקופה זו (איור 2).

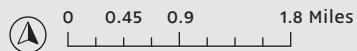
ממצאים אלו הובילו אותי לטעון ב"הרצאת סאת'רלנד" לפני האגודה האמריקאית לקרימינולוגיה, בשנת 2015, כי אין מדובר רק בריכוזיות של פשיעה במקומות מסוימים, אלא בריכוזיות שהיא עקבית למדי כאשר בוחנים מדדים דומים של פשיעה ושל יחידות ניתוח מיקרו-גאוגרפיות דומות. כדי להמחיש את חוק ריכוזיות הפשיעה אספתי נתוני פשיעה משלוש ערים גדולות נוספות תוך כדי שימוש באותה יחידת ניתוח מיקרו-גאוגרפית (מקטעי רחוב), באותו סוג נתונים

Distribution of Temporal Trajectory Patterns Southern Seattle

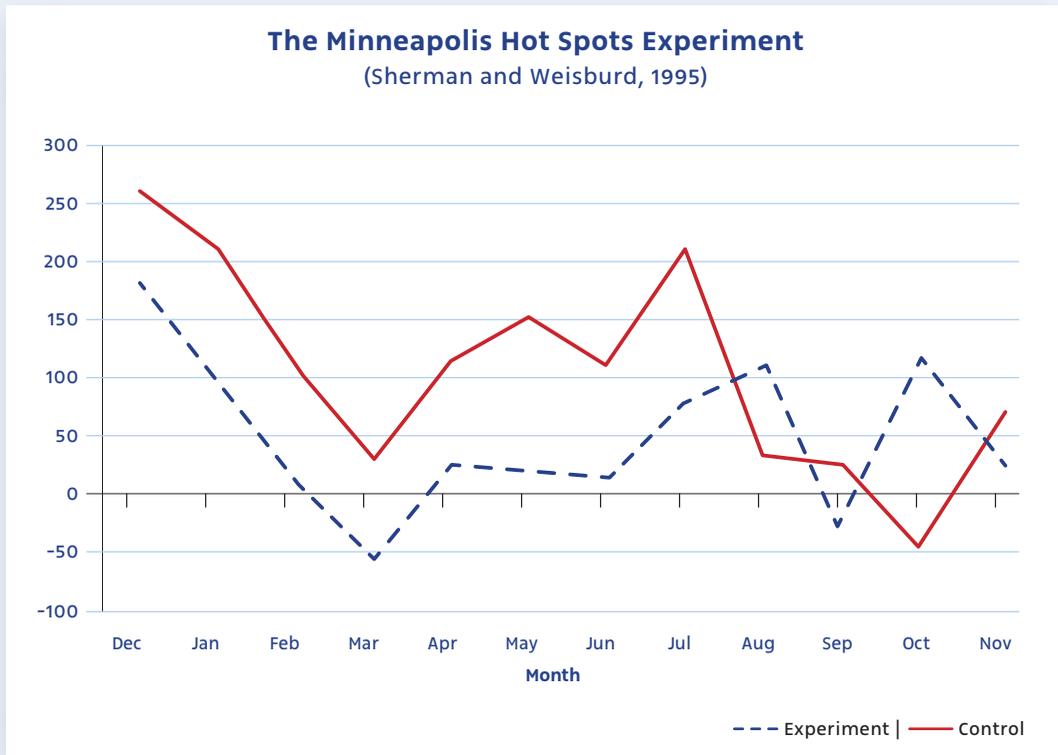

Trajectory pattern

- 1: Crime Free
- 2: Low Stable
- 3: Low Decreasing
- 4: Low Increasing
- 5: Moderate Stable
- 6: High Decreasing
- 7: High Increasing
- 8: High Chronic

איור 3. מגמות פשיעה בסיאטל, ארה"ב: ניתוח נתיבים מבוסס-קבוצה

איור 4. תוצרי פשיעה בניסוי הסיור בנקודות חמות במיניאפוליס

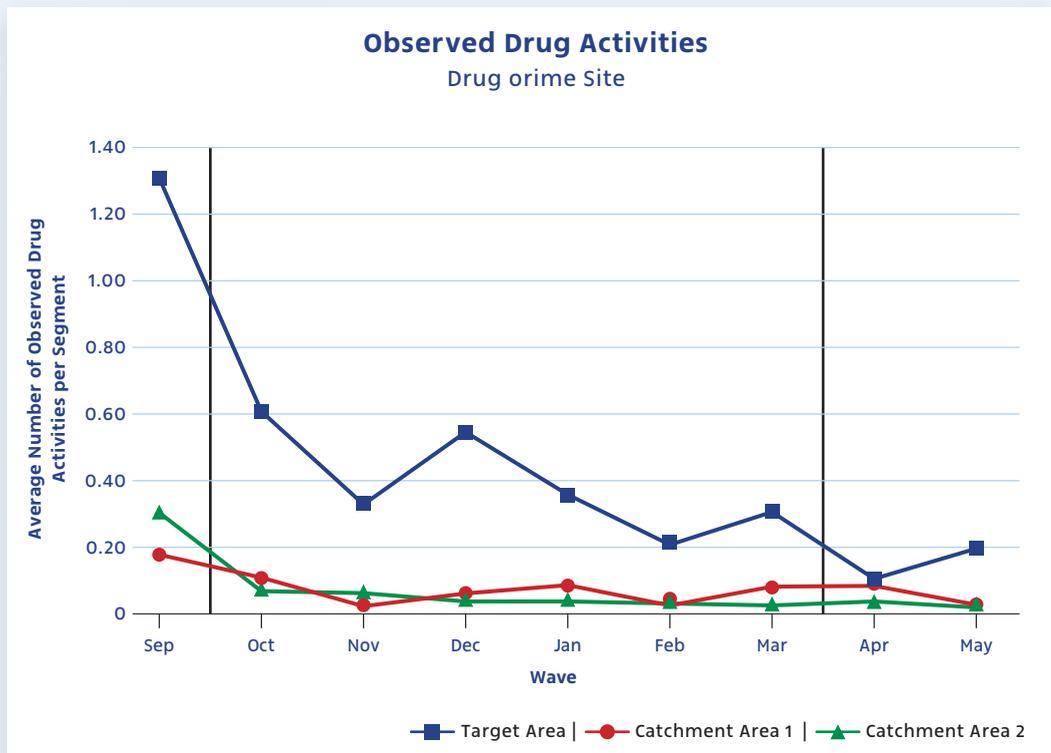
ולתנאי ביקורת. אתרי הטיפול קיבלו בממוצע פי שניים עד שלושה יותר סיור משטרתי מונע מאשר אתרי הביקורת. במשך שמונת החודשים שבהם יושם הניסוי באופן תקין, מצאנו שיפור מובהק באתרי הטיפול ביחס לנקודות החמות שבקבוצת הביקורת מבחינת קריאות לעזרה למשטרה והפרות הסדר הציבורי.

אכן, השפעת התוכנית על הפשיעה, כפי שנמדדה בהפרש שבמספר הקריאות למשטרה בין התקופה שלפני הניסוי לבין התקופה שבה התקיים הניסוי, נמצאה יציבה לאורך כל שמונת החודשים שבהם התוכנית יושמה כראוי (איור 4). בעקבות זאת טענו כי הגיע הזמן ש"קרימינולוגים יפסיקו לומר כי 'אין ראיות' לכך שסיור משטרתי יכול להשפיע על הפשיעה" (ראו הערה 6). מטא־אנליזה עדכנית

עבריינות" אלו יש מעט מאוד פשיעה, אם בכלל. יש נקודות חמות כרוניות, אך הן מפוזרות ברחבי האזור. למעשה, המפה ממחישה כי קיימת שונות משמעותית ברמות הפשיעה מרחוב לרחוב.

הקרימינולוגיה של המקום ומניעה מבוססת־מיקום

בהתבסס על תובנות מוקדמות אלו פעלנו לורנס שרמן (Lawrence Sherman) ואני להבאת הרעיון של "נקודות חמות" לעבודת המשטרה.⁶ יחד פיתחנו את אחד מניסויי השדה הגדולים הראשונים בסיור משטרתי. השתמשנו בניסוי בחלוקת "בלוקים" אקראית (block randomized experimental design), שבו חולקו 110 נקודות חמות בגודל של כמקטע רחוב לתנאי טיפול

איור 5. פעילות סמים נצפית בנקודה חמה בג'רזי סיטי

הסמים שנצפתה באחד מאתרי המחקר - נקודה חמה של סחר בסמים. באזור היעד של ההתערבות נרשמה ירידה משמעותית בפשיעה לאחר תחילת ההתערבות (באוקטובר). אך חשוב מזה, הירידה בפשיעה לא חלה רק בנקודה החמה אלא גם בשני אזורים סמוכים - במרחק רחב אחד מאזור ההתערבות ובמרחק שני רחובות ממנו. לא נצפתה תופעה של "אפקט הבלון", כלומר הפשיעה לא נדדה לאזורים הסמוכים, כפי שניבאה הנחת התקת הפשיעה, אלא דווקא פחתה גם שם, כפי שקרה באזור ההתערבות. ממצא זה מעיד על התפשטות של יתרונות האכיפה סביב הנקודה החמה בעקבות ההתערבות. תוצאה דומה נמצאה גם באתר שני שבחן נקודה חמה של זנות. ממצאים אלו של התפשטות יתרונות האכיפה אוששו במספר רב של מחקרי שטח ניסויים ודמויי-ניסויים.¹¹

שכללה 60 מחקרים מצאה כי יש השפעה חזקה ומשמעותית של שיטור בנקודות חמות על שיעורי הפשיעה.⁷ יתר על כן, שתי ועדות של האקדמיה הלאומית למדעים בארצות הברית^{8,9} הסיקו כי שיטור בנקודות חמות הוא אסטרטגיית שיטור מבוססת-ראיות (evidence-based).

חשש מרכזי בפיתוח של שיטור בנקודות חמות היה שהפשיעה תעבור לאזורים סמוכים ("התקת פשיעה" [crime displacement]). במחקר שערכנו בג'רזי סיטי שבניו ג'רזי הראינו כי לא רק שהפשיעה לא עברה לאזורים סמוכים, היא אף פחתה בהם הודות להתערבות שבוצעה בשתי נקודות חמות, תופעה המכונה "התפשטות יתרונות האכיפה" (diffusion of crime control benefits).¹⁰ הממצאים מומחשים באיור 5, המתאר את פעילות

הלכתי [לאזור החדש] ולא חשבתי שאעשה שם כסף. הוא היה זר לי... לא הכרתי את הבחורים [לקוחות]. בקורנליסון [המקום הקבוע] אני מזהה את הבחורים. מלהיות שם כל יום [בקורנליסון], אני מכירה את המכוניות, את הפנים. זה שונה. באזור שלי אני מכירה את האנשים. למעלה ב"גבעה" - אני לא באמת מכירה את האנשים בצד הזה של העיר.

מסקנות

במאה השנים האחרונות התעלמו קרימינולוגים לרוב מהמיקום הספציפי שבו מתרחשת הפשיעה. המחקרים שלי מיקדו קרימינולוגים ביחידת ניתוח חדשה, המדגישה את המיקומים המיקרו־גאוגרפיים של פשיעה. נקודות חמות של פשיעה הפכו לא רק לנושא מחקרי חשוב בקרימינולוגיה אלא גם ליעד חשוב של מאמצים למניעת פשיעה. ■

מה מנע את התקת הפשיעה? עבודה אתנוגרפית־איכותנית שביצענו, שכללה ראיונות עם עצורים ועצורות, העלתה כי לפי המודל הלוגי של התערבות משטרתית מבוססת־מיקום, למקומות מסוימים יש מאפיינים שהופכים אותם לרגישים לפשיעה, אך אותם מאפיינים לרוב אינם קיימים באזורים הסמוכים שנבדקו. לדוגמה, נקודות חמות של זנות מצויות בדרך כלל ברחובות שמתגוררים בהם מעט תושבים (העשויים להזעיק את המשטרה), ולכן העוסקות בזנות אינן עוברות לרחובות סמוכים שבהם התושבים רבים יותר. בדומה לזה, שוקי סמים מצויים בדרך כלל במקומות המוכרים לעבריינים, והתקת הפשיעה משמעה מעבר לאזורים מוכרים פחות ופעמים רבות מסוכנים יותר. עבריינים, ככל אדם, מתקשים לשנות את מקומם. הם מכירים מקום מסוים ומתרגלים אליו, לעומת אזורים אחרים שאומנם נוח לבצע בהם עבירות אך אפשר שהם נתונים בשליטת קבוצות עבריינים מתחרות. אחת מהעוסקות בזנות שהתראיינה במחקר שלנו המחישה היטב את הקושי האנושי במעבר ממקום למקום:

מקורות

- 1) Weisburd, D. (2015). The law of crime concentration and the criminology of place. *Criminology*, 53, 133–157.
- 2) Weisburd, D., Eck, J. A., Braga, A., Telep, C., Cave, B., Bowers, K., Gerben Bruinsma, Charlotte Gill, Groff, E., Hinkle J., Hibdon, J., Johnson, S., Lawton, B., Lum, C., Ratcliffe, J., Rengert, G., Taniguchi, T., & Yang, S. M. (2016). *Place Matters: Criminology for the 21st Century*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- 3) Weisburd, D., Zastrow, T., Kuen, K., & Andresen, M. (2024). Crime concentrations at micro places: A review of the evidence. *Aggression and Violent Behavior*, 78. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1359178924000697?via%3Dihub>
- 4) Weisburd, D., & Amram, S. (2014). The law of concentrations of crime at place: The case of Tel Aviv-Jaffa. *Police Practice and Research*, 15, 101–114.
- 5) Weisburd, D., Groff, E. R., & Yang, S. M. (2012). *The Criminology of Place: Street Segments and Our Understanding of the Crime Problem*. New York: Oxford University Press.
- 6) Sherman, L. W., & Weisburd, D. (1995). General deterrent effects of police patrol in crime "hot spots": A randomized, controlled trial. *Justice Quarterly*, 12(4), 625–648. Retrieved from doi.org/10.1080/07418829500096221
- 7) Braga, A. A., & Weisburd, D. (2022). Does hot spots policing have meaningful impacts on crime? Findings from an alternative approach to estimating effect sizes from place-based program evaluations. *Journal of Quantitative Criminology*, 38, 1–22. <https://doi.org/10.1007/s10940-020-09481-7>
- 8) Skogan, W., & Frydl, K. (eds.) (2004). *Fairness and Effectiveness in Policing: The Evidence*. Committee to Review Research on Police Policy and Practices. Committee on Law and Justice, Division of Behavioral and Social Sciences and Education. Washington, DC: National Academies Press.
- 9) Weisburd, D., & Majmudar M. K. (eds.) (2018). *Proactive policing: Effects on crime and communities*. Committee on proactive policing, Washington, DC: National Academies Press,
- 10) Weisburd, D., Wyckoff, L. A., Ready, J., Eck, J. E., Hinkle, J. C., & Gajewski, F. (2006). Does crime just move around the corner? A controlled study of spatial displacement and diffusion of crime control benefits. *Criminology*, 44, 549–592.
- 11) Braga, A. A., Turchan B, Papachristos A. V., & Hureau D. M. (2019). Hot spots policing of small geographic areas effects on crime. *Campbell Syst Rev*, 15(3), e1046.